

Artikkel i: *Latin-Amerikaboken 2012: Latin-amerikanske løsninger*. Solidaritet Forlag: Oslo. (Publisert april 2012). <http://www.latin-amerikagruppene.no/Artikler/13391.html>

Kommuneøkonomi for alle: deltakende budsjettering

I Brasil inviteres alle innbyggere i en by til å være med og forme byens budsjetter. 1500 byer over hele verden har laget lignende ordninger. Deltakende budsjettering har blitt et av de mest populære redskapene i vår tid for økt deltakelse blant innbyggerne

Av Einar Braathen, forsker ved Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR)

Brasil gjorde et dyptgående brudd med militærdiktaturet (1964-85) med den nye Grunnloven av 1988. Den vektla samfunnets brede deltakelse i beslutningsprosessene og ikke bare valg av en elite til representative forsamlinger. I byen Porto Alegre i Brasil ble deltakende budsjettering utviklet for å følge opp disse demokratiske intensjonene. Porto Alegre er fortsatt det mest kjente eksempelet og har den mest utviklede modellen. Siden 1990-årene har deltakende budsjettering blitt benyttet i nærmere 500 av de største byene i Brasil, og på 2000-tallet var fenomenet spredt til nesten 1 500 byer i hele verden. Også i Norge er deltakende budsjettering forsøkt innført, til nå uten hell.

Deltakende budsjettering – på portugisisk «orçamento participativo», derfor heretter kalt OP – betrakter innbyggerne som medborgere (se egen boks). OP kan defineres som «medborgernes bestemmelse over bruken av offentlige midler utenom de ordinære parlaments- og lokalvalgene». Det er stor variasjon i hvor stor deltakelsen er, hvor dypt inn i budsjettspørsmålene medborgerne går, og hvor langt i budsjettprosessen de har innflytelse.

Idégrunnlag

I tradisjonell lokalpolitikk er det byråkratene og heltidspolitikerne som bestemmer budsjettet, og som tar seg av nødvendig koordinering på tvers av sektorer. Innbyggerne får av og til slippe til med sine krav, men som oftest er de kun passive mottakere av beslutninger og tjenester (konsumenter, ikke medborgere). I Porto Alegre snudde de opp ned på dette: det er innbyggerne som utformer budsjettet gjennom kontakt på tvers av bydeler og temaområder.

PT-lederne i Porto Alegre var inspirert av den ikke-stalinistiske sosialismen som vektla direkte demokrati og arbeiderråd, slik det var formulert i den russiske revolusjonens opprinnelige slagord i 1917, «All makt til rådene (sovjetene)». PT'erne var også godt

inne i den internasjonale debatten og den deltakerdemokratiske vendingen i politisk teori og planleggingsteori etter 1968.

«Medborger» eller «innbygger»?

«Innbygger» tilsvarer «inhabitant» på engelsk («inhabitante» på spansk og portugisisk). Men dette er idéhistorisk og politisk et mer konservativt begrep enn «citizen/citoyen», som oppsto med de amerikanske og franske revolusjonene og hvor innbyggerne tilegnet seg medfødte og like rettigheter. I Brasil brukes derfor konsekvent ordet «cidadão» (spansk «ciudadano») når det er snakk om politisk deltakelse. Vi kunne oversette «citizen» til «borger», men dette ordet fungerer ikke fordi det kan assosieres med begrepet «borgerskap» («bourgeoisie» d.v.s. kapitalistklassen), noe begrepet «citizen/cidadão/ciudadano» absolutt ikke gjør, forbundet som det er med «citizenship» etc. Derfor har statsvitere tatt til orde for å bruke oversettelsen «medborger». Flere organisasjoner innenfor den nye globaliseringskritiske bevegelsen, så som Attac Norge, foretrekker også å bruke «medborger». Begrepet kan bidra til å berike norsk demokratidebatt.

Deltakerdemokrati

Deltakerdemokratiet skal sette individer i stand til «å utøve maksimal kontroll over sine liv og omgivelser».¹

Vanlige medborgere har store mengder kunnskap om sine samfunn som de bruker til å fatte avgjørelser og vurdere alternativer. Denne kunnskapen er som oftest verken nedskrevet eller registrert, og kan kalles skjult eller taus kunnskap. Det er også kunnskap som verken kan eller bør samles på toppen av et samfunns- eller statshierarki.² Derfor må fellesskapene av alle de som vet hvor skoen trykker – fattigfolk og arbeidere med forskjellig typer utdanning – få mer frihet og følgelig mer makt i samfunnet, for at alle skal ha utbytte av deres kunnskap. Dette er en radikal og demokratisk utlegning av parolen «kunnskap er makt».

Det er grunn til å fremheve noen grunnleggende prinsipper ved deltakende demokrati: For det første: deltakerdemokratiet er knyttet til individuell frihets- og rettighetstenkning. Poenget er ikke at alle skal delta hele tiden, men at alle skal ha retten og muligheten til å delta når de ønsker det. Motsatsen til dette er deltakertyranniet, der alle må delta hele tiden i alle beslutninger. I deltakerdemokratiet skal alle ha rett til å delta, heve stemmen og stille spørsmål når det passer dem, på de områdene som interesserer dem og som de vet noe om.

Direkte demokrati - beslutninger fattet direkte av folket gjennom folkeavstemninger eller allmøter.
Indirekte demokrati – beslutninger fattes av valgte representanter.

For det andre: deltakerdemokratiet skal også sikre kollektiv innflytelse, slik at vanlige folk får innflytelse på beslutninger som er viktige i deres liv. Derfor er

deltakerdemokratene svært kritiske til elitestyret i dagens vestlige demokratier. Her er konkurransen mellom partier og kandidater det viktigste, med den følge at bare de med mest finansielle ressurser blir valgt. Men tilhengerne av deltakerdemokrati er ikke imot systemer med valgte representanter. De mener heller ikke at direkte demokrati er det riktige i alle situasjoner. Folkeavstemninger egner seg ikke til å avgjøre for eksempel minoriteters rettigheter. Allmøter er ubrukelige til å gjøre vedtak dersom mye motstridende informasjon foreligger, og det er et virvar av vedtaksforslag. Tilhengerne av deltakende demokrati er derfor pragmatiske og eksperimenterende når det gjelder hvilke former som sikrer vanlige folk mest innflytelse. I Brasil skjer ikke eksperimenteringen bare i Porto Alegre, men etter hvert også i andre viktige byer som Belo Horizonte, São Paulo og Recife.

Med andre ord: Deltakerdemokratiet, slik det ble utformet i Porto Alegre, kopler allmøtedemokrati med representativt demokrati. De politisk valgte representantene har overordnet ansvar for budsjettarbeidet. De bestemmer de økonomiske rammene gjennom bystyrets budsjettvedtak, ledelsen er til stede i det sentrale delegat- eller budsjettrådet, og de inngår i drøftingene. Kommunens administrasjon er med på å legge premisser for OP gjennom sin rolle som tilretteleggere og rådgivere. Utfallet av 'folkets budsjett' inngår i kommuneledelsens samlede budsjettforslag. I siste instans er det bystyret som vedtar 'folkets budsjett', eller tar støytten med å gå imot det.³

Alternativ byplanlegging

To internasjonale bevegelser for reform av byplanlegging har også påvirket idégrunnlaget. «Mobiliserende planlegging» er inspirert av marxisme og mener at planleggingen er mer rettferdig om deltakere fra alle sosiale lag kommer inn i prosessen. I Norge fikk dette noe gjennomslag på 1960- og 1970-tallet. Noe forenklet kan en si at mobiliserende planlegging ofte fokuserte på at alle skulle delta, heller enn hvordan de deltok. På 1990-tallet ble «kommunikative planlegging» lansert. Her verdsettes betydningen av en bred deltakelse i prosessene. Men fokus rettes i mye større grad mot innholdet i prosessene, at en oppnår enighet om viktige beslutninger basert på god kommunikasjon og forståelse av andre deltakeres argumenter.⁴

La oss se hvordan disse ideene er blitt omsatt i praksis i det vi kan kalle Porto Alegre-modellen.

Porto Alegre-modellen

Porto Alegre er hovedstaden i den sørligste delstaten i Brasil, Rio Grande do Sul. Byen har tradisjonelt mye industri og rundt en og en halv millioner innbyggere. Partido dos Trabalhadores (PT – Arbeidernes parti), som på landsbasis var ledet av fagforeningslederen og Brasils president fra 2003 til 2011, Luiz Inácio *Lula* da Silva, var spesielt sterk i denne byen. PT hadde borgermesteren sammenhengende fra 1989 til 2005. Det var her deltakende budsjettering ble oppfunnet på begynnelsen av 1990-tallet.

Den viktigste nyskapingen var gjennomføring av allmøter som ga opphav til egne råd i alle bydelene og for hele byen. Disse rådene forhandlet både om de brede målsettingene

for byen og bydelene, samt detaljer rundt budsjettfordelingene. De uttrykte ofte lokale krav, men maktet også å skape enighet om prioriteringer på tvers av geografi og sektorer⁵.

Medborgerne har følgelig innflytelse gjennom prosesser på tre ulike nivåer:

- Allmøter (i nabolagene eller for temaområder som dekker hele byen)
- Delegatforsamlinger (i bydelene eller for temaområdene)
- Rådet for deltakende budsjettering (for hele byen)

Hva skjer på hvert av de tre nivåene?

1. Allmøtene

Allmøter arrangeres i mars i hvert av byens 16 distrikter. Disse stormøtene har vanligvis opp mot 1000 deltakere. Nabo-, idretts- og velforeninger bidrar ofte til å mobilisere folk. Allmøtene gjør tre ting: For det første gjennomgår de iverksettingen av inneværende års prosjekter og budsjett. Ansvarlige politikere og tjenestemenn stiller på disse møtene for å svare på medborgernes spørsmål rundt prosjektene i distriktet.

For det andre identifiserer de områder som bør prioriteres neste år – dette avgjøres med avstemninger. For det tredje velger de delegater som skal delta i de videre rundene for utforming av neste års budsjett. Antall delegater blir valgt ut ifra hvor mange som har stilt opp på allmøtet.

2. Delegatforsamlingene

I to-tre måneder etter allmøtet møtes delegatene i hvert distrikt ukentlig eller hver fjortende dag. Som oftest deltar 40 til 50 mennesker på disse møtene. Formålet er å:

- bli enige om hvilke behov som må prioriteres i bydelen, samt skaffe fram mest mulig tallmateriale og dokumentasjon om disse behovene,
- kartlegge hvilke lokale ressurser som kan involveres, for eksempel i form av frivillige organisasjoner og personer,
- skissere hva slags aktiviteter som bør settes i gang.

På disse møtene stiller fagfolk fra kommunenes ulike sekretariater og avdelinger for å bistå delegatene med den informasjonen de ønsker. I tillegg har de som er valgt på temaallmøter sine egne temaforsamlinger med delegater fra hele byen. De tar for seg prioriteringer innenfor en tema/ sektor og for hele byen som helhet.

I juni vedtar delegatene i hver distrikts- og temaforsamling sine prioriteringer og innstillinger. I tillegg velger hver forsamling to delegater til budsjettrådet. Disse delegatene kan derfor kalles rådsmedlemmer.

3. Budsjettrådet

Delegatenes budsjettråd arbeider fra valget i juni og ut året. Dets viktigste oppgave er å forene kravene fra de enkelte distrikter med de tilgjengelige ressursene, det vil si budsjettet fastlagt av bystyret året før. Vanligvis blir en først enig om fordelingskriteriene – hvilke typer behov som skal prioriteres framfor andre. Da blir det lettere å bli enig om

at visse bydeler med visse prekære behov må forfordeles. Et samlet budsjettforslag blir oversendt bystyret i september.

I tillegg bestemmer budsjettrådet reglene for prosessene rundt deltakende budsjettering ett år framover. Her er det mye god læringsbasert innovasjon. For eksempel har en i São Paulo bestemt at visse marginaliserte grupper av befolkningen, nærmere bestemt bostedsløse, narkomane, transkjønnede og medlemmer av Brasils urbefolkning som bor innenfor kommunegrensene, skulle bli representert i prosessen med egne allmøter og delegater. Sist men ikke minst formulerer budsjettrådet krav til bystyret/byrådet om omfanget (av sektorer og aktiviteter) og størrelsen på den deltakende budsjetteringen i året som kommer. Dette utgjør et viktig bidrag til mer prinsipielle diskusjoner rundt det kommunale demokratiet, og «konfliktene» mellom budsjettrådet og hele eller deler av bystyret dekkes tett av de lokale massemediene. Som følge av dette har deltakende budsjettering ekspandert til også å omfatte store deler av den kommunale driften, for eksempel innen skolesektoren, med ansvar for personalutgifter.

I Porto Alegre har rådet bestått av 42 personer: to fra hver av de 16 bydelsforsamlingene, to fra hver av de fire temaforsamlingene, samt to fra kommuneledelsen (byrådet). De har møter annenhver uke. Rådsmedlemmene møter innimellom sine respektive distrikter/delegatforsamlinger.

Tabell 1: Deltakende budsjettering i Porto Alegre gjennom et år

NÅR	HVOR (på hvilket nivå)	HVA gjøres
Mars-april	Alle nivåer	Forberedende møter; informasjon om iverksetting av fjorårets beslutninger; og om kommunens økonomi i inneværende år.
April-mai	Allmøter: etter nabolag eller temaområde	Beslutter prioriterte krav, tjenester, prosjekter. Velger delegater.
Mai-juni	Delegatforsamlinger, for hver bydel og hvert tema	Beslutter prioriterte krav, tjenester, prosjekter. Velger representanter til budsjettrådet.
Juli	Budsjettrådet (for hele byen)	Velger leder og nestleder og vedtar plan og regler for arbeidet.
Juli-september	Budsjettrådet	Analyserer krav og budsjettstruktur (hvor mye som skal gå til de ulike sektorene).
September	Budsjettrådet	Avstemning om budsjettstrukturen.
Oktober-november	Budsjettrådet og delegatforsamlingene	Kommunens plan for investeringer og utbygging av tjenester (hvilke bydeler som skal prioriteres med hvilke tjenester).
November-desember	Delegatforsamlingene og Allmøtene	Diskusjoner.
Januar	Budsjettrådet	Avsluttende debatter og avstemninger.

Det genuint nye i Porto Alegre-modellen er at den kopler direkte demokrati (allmøter) med indirekte (representativt) demokrati, og den kombinerer to former for deltakende

planlegging. Allmøtene i bydelene typisk for det vi har kalt mobiliserende planlegging, mens delegatforsamlingene og budsjettrådet er typiske diskusjonsforum og uttrykk for kommunikativ planlegging. Typen innflytelse varierer fra det å bli tatt med på råd (konsultasjon) til det å ha reell beslutningsmakt (delegering).

Tabell 2: Porto Alegre-modellens ulike deltakelsesformer ⁶

	Mobiliserende Planlegging: ALLMØTE	Kommunikativ planlegging: FORUM
Konsultasjon	Leverer 'folks' prioriteringer til forumet	Leverer forumets prioriteringer til kommuneledelsen
Delegering	Valg av forum-deltakere	Myndighet over deler av kommunens virksomhet/budsjett

Brasilianske forutsetninger

Deltakende budsjettering hadde ikke vært tenkelig uten Arbeidernes parti (PT) og den politiske og sosiale situasjonen på 1980- og 90-tallet. Under militærdiktaturet var den katolske kirken lenge den viktigste organiserende kraften i folket. Naboforeninger var tillatt og var under beskyttelse av de lokale prestene. Naboforeningene fikk stadig sterkere oppslutning som kanal for politiske og sosiale krav, særlig blant de fattigste i byene. Men etter at PT ble stiftet og legalisert tidlig på 1980-tallet, overtok partiet rollen som det samlende uttrykket for de sosiale bevegelsene og for de fattige og undertrykte. Samtidig ble PT forsøkt isolert av de tradisjonelt dominerende sjiktene i Brasil og deres konservative partier. I denne situasjonen ble det viktig for PT å gjøre byene som de kontrollerte til nasjonale utstillingsvinduer. De skulle vise fram ekte demokrati og sosial rettferdighet, uten den korrupsjonen og personavhengigheten som tradisjonelt kjennetegnet lokalpolitikken. PT-byene ble en del av en nasjonal ideologisk kamp. I Porto Alegre klarte PT å forbinde energien i naboforeningene og fagforeningene til en deltakerdemokratisk nyskapende kraft.

Samtidig støttet den nye grunnloven av 1988 og strukturen i det politiske systemet opp under OP-eksperimentet. Grunnloven sikret utstrakt lokal beslutningsmyndighet og påla kommunene å etablere råd for medvirkning fra sivilsamfunnet på alle områder kommunen opptrådte i. For PT i Porto Alegre var OP en demokratisering av dette rådsapparatet, en måte å sikre medvirkning fra aktivistene i nabo, og fagforeningene, og ikke bare fra organisasjonsrepresentanter.

I likhet med de fleste latinamerikanske landene er Brasil 'presidentialistisk' fra topp til bunn: det er mye makt samlet i hendene til presidenten, guvernøren og borgermesteren. Valgsystemet gjorde det lettere for PT å vinne borgermesteren enn flertallet i kommunestyret. Borgermesteren blir valgt gjennom to runder, og PT-kandidaten pleier som oftest å være en av de to som går til avgjørende andre runde. Bystyret derimot blir valgt gjennom forholdstallvalg og PT oppnår sjeldent flertall alene. Siden borgermesteren

har ansvaret for utarbeidelse av kommunens budsjett kan borgermesteren mobilisere befolkningens støtte gjennom OP. Da er det vanskelig for et skeptisk kommunestyreflertall å gå imot budsjettforslag med radikal sosial profil.

Status i Brasil i dag

Deltakende budsjettering har spredd seg særlig til de store byene i Brasil. De siste ti årene har det vært opp imot 500 byer samtidig, og aldri mindre enn 200, som har praktisert OP. I 2004 bodde 43 prosent av Brasils befolkning i byer som praktiserte OP. I byer med mer enn én million innbyggere bodde 58 prosent av befolkningen på steder med deltakende budsjettering.⁷ OP har overlevd også når partier og personer til høyre for PT har tatt over styringen, slik en har sett i Porto Alegre etter 2005. Hva er grunnen til denne suksessen?

For det første ser en at OP øker vanlige folks deltakelse i byenes styre og stell. Som sagt er det ikke det sentrale å få alle til å delta alltid, men å øke folks bevissthet om at de har rett og mulighet til å delta. I Porto Alegre deltok oppunder 1 000 borgere det første året i 1990, og 4 000 året etter. Toppen ble nådd med 17 200 i 2002 på bydelsmøtene og nærmere 40 000 på informasjonsmøter i nabolagene. Med en befolkning på omlag 1.5 millioner er det ikke mer enn én til to prosent av befolkningen i Porto Alegre som deltar hvert år. Men fordi det er forskjellige folk som deltar hvert år, anslås det at over 10 prosent av befolkningen har deltatt på OP-møter et eller annet år.⁸ En annen viktig side ved deltakelsen er at den har en god sosial profil. De som deltar er svært representative for befolkningen forøvrig når det gjelder kjønn, utdanning og inntekt. En undersøkelse i São Paulo viste at PT hadde noe dårligere oppslutning blant de som deltar på allmøtene enn i befolkningen samlet (PT har tradisjonelt sterkere oppslutning i middelklassen og i den fagorganiserte arbeiderklassen enn blant de fattige). I São Paulo var over 50 prosent av de som deltok på allmøtene arbeidsløse eller svært fattige. Blant de valgte delegatene, derimot, er disse fattigste samfunnslagene dårligere representert.⁹ I Porto Alegre utgjorde kvinner 35 prosent, folk i laveste inntektsgruppe 33 prosent, mens de med lavest utdanning utgjorde bare 18 prosent. Men dette er likevel en langt høyere representasjon av disse gruppene enn det en finner i de valgte kommunestyrene.¹⁰

For det andre har OP styrket samfunnet. Samfunnsborgerne er langt mer aktive og informerte i lokalpolitikken og overfor kommunen, og OP har bidratt til en kraftig vekst av nettverk på tvers av bydelene, i foreninger og organisasjoner. Sivilsamfunnet er styrket, og med dette har en fått økt bypatriotisme og økt solidaritet mellom byens medborgere.¹¹

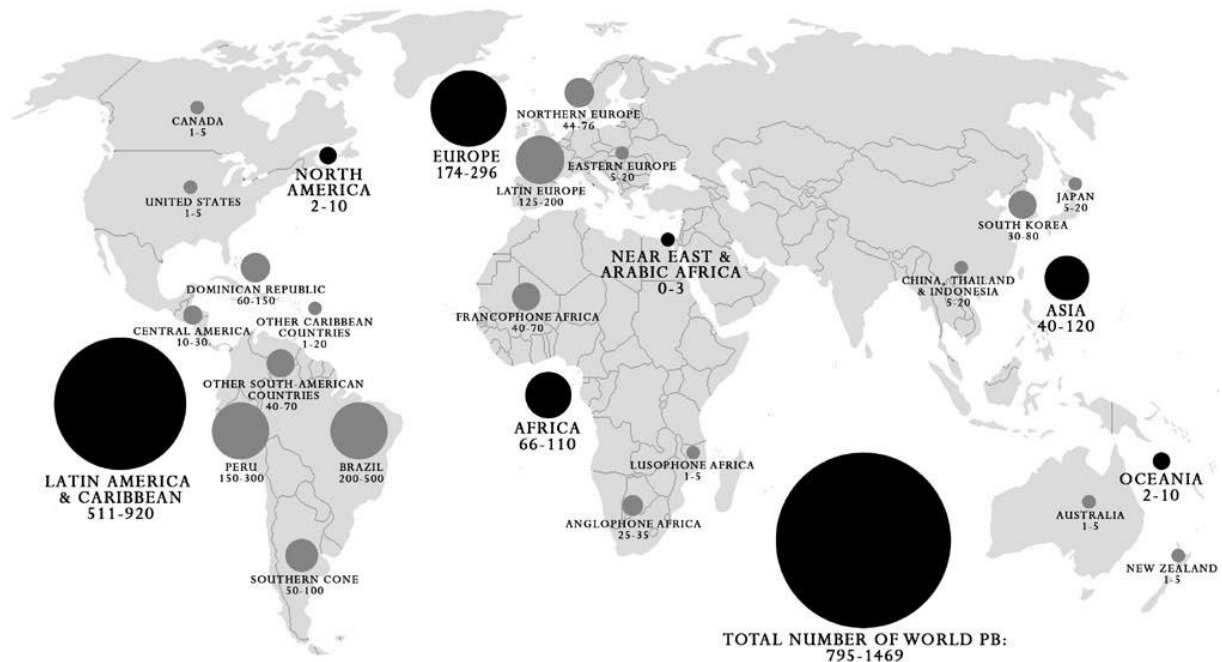
For det tredje har OP styrket effektiviteten til bykommunene. Til å begynne med overlot byregjeringen i Porto Alegre kun noen få prosent av det totale investerings- og driftsbudsjettet til OP; for det meste til infrastrukturinvesteringer som veier, vann- og kloakkrør og elektrisitet. Etter ti års OP med bedre økonomistyring var cirka 15 prosent av kommunebudsjettet fordelt gjennom OP, og omfattet det meste innen investeringer (inkludert skole og helse), samt driften av en del prosjekter knyttet til blant annet digital teknologi, tiltak for arbeidsløse og bostedsløse.

OP har hatt problemer og tilbakeslag. I Porto Alegre og de andre storbyene ble hovedproblemet at de fikk minskede pengeoverføringer fra den nasjonale regjeringens side (noe som er blitt et mindre problem etter at Lula ble president). Ved innstramminger i kommuneøkonomien blir mange av beslutningene i OP-prosessen kun papirbestemmelser, folket blir skuffet og deltakelsen går nedover.

Likevel, flere nasjonale og internasjonale evalueringer ser ut til å enes om at OP har bidratt til mer effektiv og brukerorientert kommunal drift, mer offentlig årvåkenhet rundt regnskapene, og ikke minst sterk reduksjon av kommunal korrupsjon. Dette har gjort folk mer positive til å betale skatt og i mange tilfeller har det gitt en bedre kommuneøkonomi. Disse positive økonomiske effektene har gjort at en rekke internasjonale samarbeidsorganisasjoner, blant andre Transparency International og Verdensbanken, bidrar aktivt til å spre OP til andre land.

Norge er et av de få landene i verden hvor deltakende budsjettering ennå ikke har fått fotfeste.

Spredningen av deltakende budsjettering til resten av verden ¹²

Ikke overraskende er spredningen størst til andre land i Latin-Amerika. OP har blitt et av kontinentets mest populære redskap for økt deltakelse blant medborgerne, og er blitt et av kjennetegnene til 'den rosa bølgen' med framgang for venstreorienterte politikere og partier. En kartlegging anslår at opp til 920 byer på kontinentet praktiserer deltakende

budsjettering, inkludert mange av de største som Montevideo, Lima, Caracas, Ciudad de Mexico.¹³

OP har også spredd seg til andre kontinenter. I Europa har oppimot 300 byer bedrevet deltakende budsjettering, de fleste i Latin-Europa (Spania, Portugal, Italia og Frankrike). I Nord-Europa har visse varianter blitt praktisert i Tyskland og Storbritannia. Norge er et av de få landene i verden hvor deltakende budsjettering ennå ikke har fått fotfeste.

Hvorfor lærer ikke Norge demokratiutvikling av latinamerikanere?

Den norske regjeringen satte i 1997 i gang en Makt- og demokratiutredning. En av dens hovedkonklusjoner i 2003 var at 'folkestyret forvitres' og at 'det kommunale selvstyre har mistet mye av sitt innhold'.¹⁴ Valgdeltakelsen i Norge har de siste tiårene vist en fallende tendens, særlig i kommunevalgene. Til tross for at alle politiske partier og kommentatorer mobiliserte for at høy valgdeltakelse ved kommunevalget i 2011 skulle være svar på terrorangrepene 22.juli, så var det bare 62,4 prosent som avga stemme – en oppgang på beskjedne 1,2 prosent. I store deler av Oslo var valgdeltakelsen under 50 prosent. Sammen med manglende rekruttering til kommunalpolitiske verv bidrar dette til å svekke lokaldemokratiet.

En rekke tiltak har vært forsøkt for å snu utviklingen. Et av dem var direkte valg til bydelsutvalg. En studie av forsøket med dette i Oslo konkluderte med at forsøket har gitt bydelsutvalgene økt legitimitet - de ses på som mer representative enn de tidligere ikke-valgte bydelsutvalgene. Derimot har de ikke bidratt til å styrke lokaldemokratiet. Noe av grunnen er manglende deltakerdemokratiske siktemål, manglende visjon om å sette individer i stand til 'å utøve maksimal kontroll over sine liv og omgivelser'.¹ Bydelsdemokratiet kan utvides i forhold til dimensjonene 'vitalitet' og 'lokalisme' ved å aktivisere brukerdemokratiet:

"... distinksjonen mellom 'brukere' og borgere' bør forlates til fordel for en konseptualisering av brukeren som demokratisk medborger".¹⁵

I denne situasjonen ble noe som kalte seg Aksjon Deltakende Budsjettering startet i Oslo i 2004. Aksjonen organiserte et innbyggerinitiativ i Oslo, der de fikk over 300 underskrifter med krav om at deltakende budsjettering må utredes og utprøves. Etter en endring i kommuneloven må slike innbyggerinitiativ behandles av kommunestyret. Derfor, den 25.mai 2005, ble deltakende budsjettering for første gang debattert i et norsk kommunestyre. Oslo bystyre var nær ved å slutte seg til innbyggerinitiativet, som ba bystyret «utrede et prøveprosjekt med deltakende budsjettering i en eller flere bydeler - for at innbyggerne skal få mulighet til direkte innvirkning på budsjettprosessen». Byrådspartiene Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig folkeparti, med støtte fra Arbeiderpartiet, stemte imidlertid ned forslaget. De mente at det er nok rom fra før for medborgernes deltakelse.

Etter kommunevalget i 2007 ønsket det direktevalgte bydelsutvalget i St.Hanshaugen (Oslo), etter forslag fra SV, å gjennomføre forsøk med deltakende budsjettering. Formålet var særlig å engasjere ungdom uten stemmerett. Dette initiativet ble erklært for å være ulovlig av Høyre-byrådet i Oslo, og initiativet ble stanset. Heller ikke det rød-grønne fyrtårnet Trondheim ønsket å prøve deltakende budsjettering

Deltakende budsjettering - en løsning overalt?

Grunnen til at deltakende budsjettering ikke har slått an i Norge er antagelig fordi nasjonaløkonomien går med overskudd og at kommunefinansene dermed er såpass gode at innbyggerne sikres tilfredsstillende velferdstilbud. Med unntak av de 3-4 største byene, er kommunene så små at politikerne lever i selvsikker forvissning om at befolkningen har gode påvirkningsmuligheter via lokal presse og direkte kontakt med politikerne. Det politiske systemet, inkludert kommunene, er ikke utsatt for samme legitimitetskrise som i andre deler av verden.¹⁶

For verden sett under ett er det to strømninger som driver deltakende budsjettering fram mot stadig større popularitet. Den ene strømmingen kan kalles «teknokratisk». Den understøttes av Verdensbanken, Transparency International og lokale forvaltningseksperter. Deltakende budsjettering ses på som en teknikk som kan innføres overalt og løse problemer overalt knyttet til manglende åpenhet rundt offentlige finanser, manglende kontroll av den offentlige økonomien og grenseløs korrupsjon.

Den andre strømmingen drives fram av de økende globale sosiale protestene mot finanskapitalismen. Fra Tahir-plassen til Athen, fra Occupy Wall Street til Los Indignados, fra USA til EU ser vi protestene mot demokratisk underskudd. Økt demokratisk deltakelse, ikke bare i den lokale kommunale økonomien, men også i makroøkonomien, blir et økende krav framover. Den eksperimenterer med stadig nye former for deltakerdemokrati, ut i fra nasjonale og lokale tradisjoner og forutsetninger.

Brasil og Latin-Amerika vil fortsette å gi inspirerende bidrag til denne globale endringsprosessen – som før eller seinere også vil slå igjennom i Norge.

Referanser

- ¹ Pateman, C., (1970), *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ² Wainwright, H., (2003), *Reclaim the State. Experiments in Popular Democracy*. London and New York: Verso
- ³ Baiocchi, G., (2005), *Militants and Citizens: Local Democracy on a Global Stage in Porto Alegre*. Stanford: Stanford University Press..
- ⁴ Harvold, K. (2001): ”Det norske planhus”, *Plan* 6/2001. Universitetsforlaget.
- ⁵ Chavez, D., (2002), ”Porto Alegre, Brasil”. I Klyve, C.R m.fl (red.), *Kampen for en stemme. Globalisering sett fra sør*. Oslo: Attac Norge/Solidaritet Forlag. Se også nevnte Baiocchi (2005).
- ⁶ Braathen, E. og Harvold, K., 2005, ”Fra Brasil til Norge? Deltakende Budsjettering som et demokratisk virkemiddel”. *Regionale Trender*, 1/2005.
- ⁷ Marquetti et al (2008) Marquetti, A., G. Campos and R. Pires (2008) *Democracia Participativa e Redistribuição: Análise de experiências de orçamento participativo*. São Paulo: Editora Xamã.
- ⁸ Bruce, I., (2004), *The Porto Alegre Alternative. Direct democracy in action*. London: Pluto Press.
- ⁹ Sanchez, F., (2004), *Orçamento Participativo: trajetória paulistana de uma inovação democrática (2001/2003)*. Doutorado em Ciências Sociais. Pontifícia Universidade Católica de São Paulo.
- ¹⁰ Baiocchi, G.P., (2003), ”Participation, Activism, and Politics: The Porto Alegre Experiment”. I: Fung, A. & Wright, E.O., *Deepening Democracy. Institutional Innovations in Empowered Participatory Governance*. London and New York: Verso.
- ¹¹ Baiocchi (2003), op.cit.
- ¹² Hentet fra: Sintomer m.fl. (2010)
- ¹³ Sintomer, Y., Herzberg, C., Allegretti, G. and Rocke, A., (2010), *Learning from the South: Participatory Budgeting Worldwide – an Invitation to Global Cooperation*. Bonn: InWent gGmbH – Capacity Building International, Germany/ Service Agency Communities in One World.
- ¹⁴ Østerud, Ø., F. Engelstad & P. Selle (2003), *Makten og demokratiet*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- ¹⁵ Klausen, J. E., (2004), ”Lokaldemokratiet i bydelene. En studie av forsøket med direkte valg til fire bydelsutvalg i Oslo”. Dr.polit avhandling, Universitetet i Oslo. (Norsk institutt for by- og regionforskning).
- ¹⁶ Braathen, E. (2009) ”Den rødgrønne kommunen. Trondheimsmodellens forutsetninger, bragder og begrensninger”. *Vardøger* nr. 31 (2009)